

BIOANIZTASUNA EZ DA BAITEZPADA BABESTUKO PLANETAREN %30 BIZTANLERIK GABE UTZIZ

2022ko abenduaren 19an izenpeturiko bioaniztasunari buruzko hitzarmena IPBES Bioaniztasunaren eta Zerbitzu Ekosistemikoen Gobernu Arteko Plataformak jauzi garrantzitsutzat jotzen du. Halere, kezka bat baino gehiago gelditzen dira hitzarmen honen atzeko eztabaidetan, honen aplikazio konkretuan eta orokorki honen oinarrian dagoen mundu ikuspegian. Inposaketa nabari izan da naturaren kontserbaziorako hainbat ekimenetan, nahiz eta zientziak frogatu duen gizakia eta bioaniztasuna bateragarriak direla.

 NICOLAS GOÑI

Iazko abenduaren 19an, planetaren azaleraren %30 babesteko hitzarmena izenpetu zuten munduko 190 estatuk, bioaniztasunari buruzko COP15 goi bileran. Helburu ausarta da, 1960ko hamarkadatik hona eremu babestuak planetaren %2tik %17ra igo direla kontuan harturik. 60 urtetan iragandako emendatze absolutu bera lortu nahi dute datozen zazpi urteetan soilik. Horrek bi zalantza pizten ditu. Bata, ea eremu berri horiek ofizialki babestuak izanik ere berdintsu ustiaturik izaten jarraituko duten –klimari buruzko COP21aren hitzarmena bezala COP15arena ere ez delako hertsagarria, hots, aplikatzen ez bada ere ez dago zuzenketarik-. Bertzea, ea bertan bizi direnen iritziak alde batera utziz inposatuko zaien “babestutako eremu” estatutua.

Inposaketa eta iritziak bazter uztea, hain zuzen, hitzarmen horren negoziaketan gertatu ziren: azken egunean, Afrikako oihan tropikal hezearen zati handiena dagokion Kongoko Errepublikak Demokratikoko delegatu batek bere kezka adierazi zuen, estatu garatuen finantza-laguntzarik gabe helburua ez baitzitzaion egingarria iduritzen. Eran-tzun gabe eta minutu gutiren ondotik, Txinako Ingurumen ministroak hitzarmena adostuta zela deklaratu zuen. Kamerungo delegatu batek bortxazko egoera salatu zuen eta Ugandako batek estatu kolpetzat jo zuen Txinaren joera.

Brasilgo eta Indonesiako delegatuen birtartez behin-behineko konponbide bat aurkitu zuten, eta Kongoko Errepublika Demokratikoko Ingurumen ministroak adierazi zuen COP16a arte negoziatzen jarraitzeko prest dela, eta espero duela bere ahotsa entzuna izatea. Adosturiko testuan, igurikatzen da gobernuek indigenen eskubideak errespetatuko dituztela. Horretarako estatuen arteko errespetu maila hori eredutzat hartzen bada, gaizki bideratuak gaude.

GIZAKIA, BIOANIZTASUNAREN ETSAI?

Kolonialismo berdearen ikuspegitik, bioaniztasun handiko eremuak “babesteko”, bertan bizi direnak kanporatzen dira. Survival International gobernuz kanpoko erakundeko Marie Ndenga Hagbe bozeramaileak dioenez, autoktonoak eremu babestuetatik baztertzeko arrazoia tristeki ezaguna da: arrazakeria. Kolonien garaia formalki bukatuta ere, ikuspegi kolonialistak dirau: autoktono “primitiboen” ezagupenak “sineskeri hutsak” izanik, Mendebaldeko adituek baizik omen dute eremu horiek kudeatzeko konpetentzia. Ikuspegi horren arabera Amazonia oihana inoiz ukitu gabekoa zen, milaka urtez gizakirik edota kulturarik egon ez balitz bezala –azken hamarkadetako zur eta meatze ustiapena izan ezik-. CNRSko Stéphane Rostain arkeologoak aldiz kon-

trakoa frogatu du, xehetasun asko bilduz *La forêt vierge d'Amazonie n'existe pas* (“Amazoniako ukitu gabeko oihana ez da existitzen”) liburuan. Bertan erakutsi du nola modu oso finean eta milaka urtetan Amazoniako biztanleek beren ingurunea kudeatu, aberastu eta sendotu zuten. 86 landare espezie etxekotu zituzten, Amazonia osoan naza eta ubideen bidez landare gehiagorako baldintzak sortu, oihangintza teknika konplexuak garatu eta lurraren eman-kortasuna hobetu ere.

Hori dena ustiaketa baino interdependentsia ikuspegi batekin, Rostainen iritziz. 2018an *Nature* aldizkarian argitaratutako *The legacy of 4,500 years of polyculture agroforestry in the eastern Amazon* (“Amazonia ekialdeko agrosogintzaren polikulturaren 4.500 urteko ondarea”) ikerketak erakusten digu azken 4.500 urteetan zabaldu direla Amazonia osoan landare jangarriak, bertako biztanleek aktiboki landatuta. Oihana ere kudeatua zen, han hemenka belarkarak kultibatzeko eta suebakiak egiteko, lurraldearen gehiengoan oihan trinkoa atxikitzen zutelarik. Horren birtartez gizarte konplexuen garapenerako oinarri materiala bermatzen zuten.

Naturaren kontserbazio kontzeptu kolonial honen oinarrian uste sendo bat datza: gizakiak ekosistemei kalte baizik ezin diela egin, eta ekosistemak osasuntsu atxiki nahi badira, Homo sapiens

EKOSISTEMA ABERASTU DEZAKE

Alpujarrako mendietan, ubide sistema tradizionala, mendien lurpeko ur geruzak betetzeko eta bertako laborantza ahalbidetzeko. Era berean, ekosistema aberasten du antolaketa horrek.

kanpora (Homo turisticus izan ezik). Kontzeptu honetan, baita antropozeno nozioan ere, errealitate homogeneo berean asimilatzen dira gizakia eta baliabideen ustiapen jasanezina, bereziki erregai fosilena. Naturaren kontserbazio kontzeptua aski berria da, industrializazioaren aldi berean garatu zen, nagusiki XX. mendean.

Banaketa honen muturreko adibide dugu Almeria probintziako El Ejido udalerria. Bertan batzen dira Punta Entinas-Sabinar natura erreserba –hainbat txori espezie eta landaredia autoktonoarekin–, eta “plastikozko itsasoa”, atzerriar prekarioen eskulan merkea baliatuz neguan Europan kontsumitutako barrazkien herena inguru ekoizten duena. Bioaniztasuna babesteko arau berriak

eskualdean bete nahi balira, imajina dezakegu iparrean dagoen Sierra Nevada parke nazionalaren handitzea –bazterreko hiruzpalau herrixka hustuz– eta horren ‘truke’ plastikozko itsasoaren garapena. Alde batetik inor bizi ez den turistentzako eremua, bertzaldetik langileen osasuna hondatzen duten ingurune kaltetuak, biak negozio gune.

Amesgaitz distopiko hori alde batera utzi eta oroitu dezagun eskualde hartan bertan, Alpujarran, garatu zituztela mendietan naza eta ubide sistema konplexuak VIII. mendean Ipar Afrikatik etorritakoek, aldapetan ura mantsoago isurtzeko, eta mendien lurpeko ur geruza betetzeko. Horri esker laborantza eredu bat garatu ez ezik, zuhaitz espezie anitz landatu zituzten horko maldetan

ere, bertako bioaniztasuna emendatuz. Gainera, CSICen *Water management in an ancestral irrigation system in southern Spain: a simulation analysis* (“Uraren kudeaketa Espainiako hegoaldeko arbasoen ureztatze-sisteman: simulazio-analisia”) ikerketaren arabera ubide tradizionalak gaurko ureztatze eredua baino eraginkarragoak dira.

Amazonia, Alpujarra eta bertze adibide askok erakusten digute posible dela gizakia bizi den lekuetan bioaniztasuna sendotzea, xumeki –jende arrunten biziraupenerako baizik ez zen– baina ekosistemen ulermen finak garatuz. Ikuspegi binarioak baino, gaurko bioaniztasunaren babeserako politikak bideratzeko eredu askoz aberatsagoak lirateke. ●

**ZINKUNEGI
OPTIKA**

Hernani 23 · 20004 Donostia
T. 943 20 624
info@zinkunegioptika.com
www.zinkunegioptika.com

